

การพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
THE CITIZEN DEVELOPMENT IN BUDDHIST INTEGRATION OF BAAN SAM-KHA.
MAE-THA DISTRICT. LAMPANG PROVINCE

พระชวลิต ปณฺญาวชิโร (แสงบุญเรือง)

Phra Chawarit Panyawachilo (Sangboonreung)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Pingvolume@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพลเมืองตามบรรทัดฐานของสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาพลเมือง และ 3) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขาอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคเอกสารผสมภาคสนาม พื้นที่วิจัย คือ หมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาวัฒนธรรม ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้าราชการ จำนวน 12 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบบเจาะจงตามคุณสมบัติ (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพลเมืองตามบรรทัดฐานของสังคมไทย การพัฒนาคุณภาพคนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคนให้มีความเป็นพลเมืองดีปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม มีความสุขดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีปัญญาและมีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งความเป็นพลเมืองดีเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญของบุคคลในฐานะที่ทุกคนล้วนเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสมกับสังคมศตวรรษที่ 21 2) หลักธรรมมงคลสูตรเป็นเป้าหมายการพัฒนาพลเมือง ได้แก่ (1) อตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ (2) วินโย จ สุสิกขิโต การมีระเบียบวินัย (3) อนากุลา จ กัมมันตา การทำงานไม่คั่งค้าง (4) อนวัชชานิ กัมมานิ การประกอบอาชีพสุจริต (5) ญาคกานัญจ สังกโห การสงเคราะห์ญาติ (3) แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา พบว่าสมาชิกในหมู่บ้านสามขาทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างอิงอาศัย มีกฎระเบียบของหมู่บ้านที่ผ่านการประชาคม

คำสำคัญ: พลเมือง. ชุมชนเข้มแข็ง. หมู่บ้านสามขา. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this thesis were to: 1) study concepts and theories of citizen development in accordance with Thai society norms; 2) study Buddhist principles supporting citizen development; and 3) synthesis guidelines for developing citizen of Samkha Village. Mae Tha District. Lampang Province based on Buddhism integration. Besides. this was a qualitative research comprising document research and field research. The analysis and synthesis were conducted with documents. concepts and relevant research papers. The in-depth interviews were made with 12 key informants

The findings revealed that: 1) Concepts and theories of citizen development in accordance with Thai society norms. human quality development was one of key mechanisms for building good citizenship. social norm observation. decent attitude and value to society. able to live with others in society and wisdom and potential to develop society and country. The good citizenship obviously reflected basic qualifications of individual as citizen under the democracy. Meantime. the good citizenship qualifications suitable for the 21st century; 2) Buddhist principles supporting citizen development. the Five Strengths were basic support significant for individual development and for implementation with other principles. Moreover. Mangala Sutta was target for citizen development. such as (1) Attasammapanidhi. living with sufficiency. self-reliant and does not full of lust; (2) Winayo Cha Susikkhito. disciplines or rules as social norm; (3) Anakula Cha Kammanta. responsibility to duties of citizen; (4) Anawatchani Kammani. working without harms to oneself and others for living together peacefully in the society; (5) Yatakanancha Sangkhaho. public mind to help society; and 3) Synthesis guidelines for developing citizen of Samkha Village. Mae Tha District. Lampang Province based on Buddhism integration. Samkha Village had citizen development under the communitarian. Each members of Samkha Village had equal rights. listen to each other. self-reliant. living together with nature. and comprehensive and clear village rules. Subsequently. the rules have been improved to acquire strict rules. It maintained rights and benefits for everyone and live together peacefully. The rules covered environment and infrastructure with aims to allow villagers to utilize resources in the village.

Keywords: Citizen. Community Empowerment. Baan Sam-Kha. Local Wisdom

บทนำ

คำว่า "พลเมือง" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ หมู่คนที่กำลังของเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556 : 254) โดยความหมายของคำว่า “พลเมือง” จึงหมายถึง คนที่สนับสนุนหรือเป็นกำลังอำนาจของผู้ปกครอง เป็นคนที่อยู่ในการควบคุมของผู้ดูแลหรือของผู้ปกครอง ส่วนคำว่า "พัฒนา" ความหมายว่า ความเจริญ หรือทำให้เจริญก้าวหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556 : 591) สำหรับแนวคิดการพัฒนาความเป็น พลเมืองให้กับคนในสังคมไทย ภายใต้บริบทของรัฐธรรมนูญได้ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่หลังการ เปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ที่อำนาจสูงสุดของประเทศหรืออำนาจอธิปไตยได้ กลายเป็นของประชาชน เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยใน พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มาตรา 1 บัญญัติว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” (ปรีดี พนมพงค์. 2552 : 463) คำว่า “พลเมือง” หมายถึง หมู่คนที่เป็นของประเทศใดประเทศหนึ่ง คำว่า พลเมือง แปลว่า กำลังของเมือง ซึ่งคือ คนทั้งหมดซึ่งเป็นกำลังของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การทหาร และอำนาจต่อรองกับ ต่างประเทศ โดยพลเมืองมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิเสรีภาพอย่าง เท่าเทียมกัน แต่ต้องคำนึงถึงสิทธิสมาชิกในประเทศผู้อื่นด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555 : 10)

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาพปัญหาคุณภาพพลเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ยังมีปัญหาการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยผ่านสังคมยุคศตวรรษที่ 21 ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ส่งผล ต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพสิทธิในการใช้สาธารณะประโยชน์ร่วมกัน ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยในปัจจุบัน ยังขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข จึงมี ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม ที่เรียกว่า ความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizen) ซึ่งคุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ได้แก่ 1) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟัง และ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง 4) เคารพหลักความเสมอภาค 5) เคารพกติกาและกฎหมาย 6) รับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554 : 13-15)

ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนหลักพละ 5 เป็นแนวทางให้ศึกษาและนำมา ปฏิบัติจนเกิดเป็นกำลังนำไปสู่จุดหมายสูงสุดของการฝึกตน ดังพระพุทธพจน์ที่สรุปได้ว่า หลักพละ 5 เป็นธรรมเกื้อหนุนพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตน อันประกอบด้วย สัทธาพละ วิริยพละ สติพละ สมาธิพละ และปัญญาพละ และเป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่การรู้แจ้งเห็นจริงในหลักธรรมอื่น ๆ

(ส.ม. (ไทย) 19/705-716/369). และมีหลักมงคลสูตรเป็นเป้าหมายการพัฒนาตน ประกอบด้วย (1) หลักการตั้งตนชอบ (อตฺตสมมาปณิธิ) หมายถึง การประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา ใจ การตั้งตนชอบ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เป็นแนวทางในการสร้างความสุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิต เพราะถ้าบุคคลใดตั้งเป้าหมายชีวิตที่เป็นมิจฉาวิธี พระครูสิริสุตานุยุต. (2556) (2) หลักการมีวินัย (วินโย จ สุลิกฺขิโต) หมายถึง วินัยที่ศึกษาดีแล้ว เมื่อคฤหัสถ์และบรรพชิตปฏิบัติวินัยถูกต้องแล้ว เชื่อว่าได้ศึกษาวินัยมาดี เป็นผู้มีระเบียบอันดีงาม วินัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วินัยของชาติ และวินัยของศาสนา (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ป.ธ.9). 2542 : 54-56) (3) หลักการทำงานไม่คั่งค้าง (อนากูลา จ กมฺมฺนตา) หมายถึง คนนั้นมีภาระหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำในฐานะต่าง ๆ งานทุกอย่างที่บุคคลกระทำลงไปจะต้องมีลักษณะที่ไม่อากูล (4) หลักการทำงานไม่มีโทษ (อนวชฺชานิ กมฺมานิ) หมายถึง การทำงานที่ไม่มีโทษ หมายถึง งานที่ไม่มีเวรไม่มีภัย แต่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ งานที่ไม่มีโทษต้องไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดศีล และไม่ผิดธรรม (5) หลักการสงเคราะห์ญาติ (ญาติกานญฺจ สงฺคโห) ได้แก่ ญาติซึ่งเกิดจากการคั่นเคยกันอยู่ในชุมชนสังคมเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อหนุนน้ำใจกัน ทำให้เกิดความสามัคคี ทำให้เกิดสังคมแบบตระกูลใหญ่มั่นคง สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีน่าอยู่ให้เกิดขึ้นและเป็นเหตุให้เกิดสังคมสันติสุข (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2559 : 69) ด้วยเหตุนี้หลักธรรมพละ 5 และหลักมงคลสูตรจึงเหมาะแก่การนำมาประยุกต์ใช้เป็นกำลังขับเคลื่อนในการพัฒนาตนของประชาชน ให้ก้าวสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี

ชุมชนบ้านสามขา หมู่ที่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีชื่อเสียงได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างหลายรางวัล เช่น (1) รางวัลการป้องกันและกำจัดหมอกควันในชุมชนระดับภาค พ.ศ. 2552 (2) รางวัลถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ การจัดการทรัพยากรน้ำตามแนวพระราชดำริ พ.ศ. 2550 (3) ได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนเข้มแข็งระดับประเทศ จากกรมการปกครองประจำปี พ.ศ. 2543 นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงในการสร้างฝายชะลอน้ำ และในชุมชนยังมีระบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีคุณค่ายังต่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาพลเมืองในหมู่บ้านสามขา

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” ทั้งนี้ เพื่อต้องการที่จะศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์พัฒนาพลเมืองเชิงพุทธของสังคมไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ตลอดจนนำผลของการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลงานวิชาการทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพลเมืองตามบรรทัดฐานของสังคมไทย

2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาพลเมือง

3) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัย 2 อย่าง คือ การวิจัยภาคเอกสารและภาคสนาม พื้นที่วิจัยคือ หมู่บ้านสามขา อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ที่มาของข้อมูล

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ เอกสารงานวิจัย หนังสือตำราทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ และข้อมูลชนิดอื่นๆ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม รวมทั้งหมดจำนวน 12 ท่าน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนาวัฒนธรรม และข้าราชการ จำนวน 9 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพลเมืองของหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาพลเมืองของหมู่บ้านสามขา อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนตุลาคม 2561 – ธันวาคม 2561 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (1) ประเด็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองตามบรรทัดฐานของสังคมไทย (2) ประเด็นแนวคิดการพัฒนาพลเมืองตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษารวบรวมข้อมูลภาคเอกสารจากคัมภีร์มิ่งคัลลทีปนี ตำราวิชาการ หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2) รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพลเมืองของหมู่บ้านสามขา จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 ท่าน

4 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเรียบเรียงข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยกระบวนการจัดข้อมูลจากหลักฐานทั้งหลาย แล้ววิเคราะห์เนื้อหาตามแนวปรัชญา แล้วนำมาสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

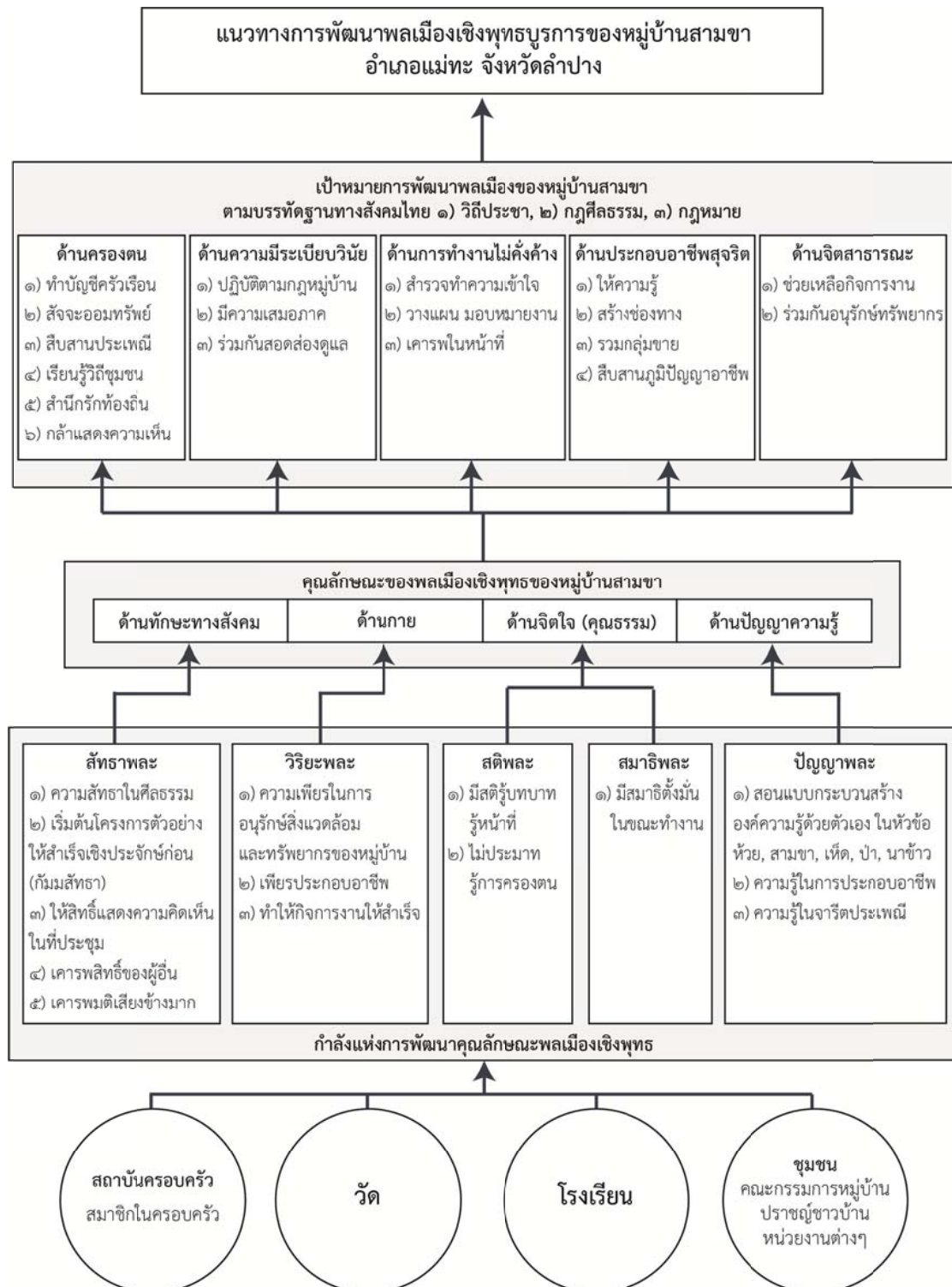
แนวทางการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

1) ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธของหมู่บ้านสามขา ประกอบด้วย (1) สถาบันครอบครัว มีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตเด็ก การเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ในฐานะพลเมืองของชุมชน (2) สถาบันทางศาสนา ในการอบรมสั่งสอนที่เน้นอุดมการณ์ทางสังคม เพื่อช่วยให้สังคมดำรงสันติสุขไว้ (3) สถาบันการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญของภาครัฐ สร้างพลเมืองตามแบบที่นโยบายภาครัฐต้องการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นแนวคิดที่สะท้อนถึงเรื่องการเป็น "คนดี" และการเป็น "พลเมืองดี" ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และเคารพกฎหมายของสังคม (4) สถาบันชุมชน การรวมตัวของคนที่อยู่ในชุมชน ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สนับสนุนพลังความคิด พลังการกระทำ มีการดำรงไว้ซึ่งจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

2) กำลังแห่งการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองเชิงพุทธของหมู่บ้านสามขา ทั้ง 4 ด้าน (1) กำลังแห่งความเชื่อเกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม หมายถึง ความศรัทธา ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและบุคคลอื่น และการเชื่อในผลการกระทำ (วิปากัสทธา) ก่อให้เกิดการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันทางสังคม คือ เคารพสิทธิเพื่อนพลเมืองด้วยกัน ที่ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อน ตั้งอยู่ในวินัย มีอาชีพที่สุจริต มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต (2) กำลังความเพียรเกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านกาย หมายถึง การเพียรพยายาม มีความวิริยะเป็นภาวะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ มีความเพียรวิริยะร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (3) กำลังสติและกำลังสมาธิเกื้อหนุนต่อคุณลักษณะด้านจิตใจ (คุณธรรม) หมายถึง การส่งเสริมจิตใจให้ประกอบด้วยกำลังสติและสมาธิ ทำให้จิตใจสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต (คุณธรรม) เช่น มีเมตตา กรุณา เอื้ออารี มีมูทิตา ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต เช่น มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความเพียร อุตุน เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต เช่น มีจิตใจร่าเริง ผ่องใส สงบเป็นสุข มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ (4) กำลังปัญญาเกื้อหนุนต่อคุณลักษณะด้านปัญญา (ความรู้) หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิต การมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ แก้ปัญหาแบบสันติวิธี สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) เป้าหมายการพัฒนาพลเมืองของหมู่บ้านสามขา อำเภอมะเข่ จังหวัดลำปาง (1) ด้านครองตน การครองตนของพลเมืองหมู่บ้านสามขามุ่งเน้นการครองตนตามแบบวิถีชุมชน ตั้งแต่วัยเด็กมีการปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งการสอนแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีท้องถิ่นในด้านต่างๆ การพึ่งพิงและปลูกจิตสำนึกร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า ตลอดจนสร้างวินัยการออมและการทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมการเป็นคนดี ละเว้นอบายมุข และใช้ชีวิตพอเพียง (2) ด้านความมีระเบียบวินัย กฎระเบียบของหมู่บ้านสามขามีต่างๆ มากมาย เพื่อให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเสมอภาค เหนือสิ่งอื่นใดหมู่บ้านสามขาไม่ได้มองเพียงให้คนในชุมชนอยู่อย่างสงบเท่านั้น แต่ยังออกกฎให้ครอบคลุมด้านถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสาธารณูปโภคต่างๆ ในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่อยู่หมู่บ้านได้อย่างคุ้มค่าและเท่าเทียมกัน (3) ด้านทำงานไม่คั่งค้าง หมู่บ้านสามขามีวิธีการวางแผนการทำงานเป็นขั้นเป็นตอน ก่อนการลงมือทำจริง มีการแบ่งหน้าที่ให้งานสำเร็จราบรื่น เคารพในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายและเคารพในหน้าที่ของผู้อื่น เรียกได้ว่า เป็นการทำงานที่ถูกกาล ทำงานถูกวิธี และลงมือปฏิบัติสมควรแก่เวลา นอกจากนี้การทำงานให้สำเร็จควรมีอิทธิบาท 4 คือ (1) ฉันทะ คือ ความเต็มใจทำงาน (2) วิริยะ คือ ความพากเพียรทำงาน (3) จิตตะ คือ ความตั้งใจทำ (4) วิมังสา คือ ความเข้าใจทำงาน (4) ด้านประกอบอาชีพสุจริต หมู่บ้านสามขา มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพสุจริตจากทางวัดที่คอยอบรมสั่งมาอาชีพคณะกรรมการหมู่บ้านที่ประสานองค์กรต่างๆ มาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพให้แก่ชาวบ้าน และยังสร้างช่องทางการจำหน่าย โดยจัดตั้งกองทุนรับซื้อและจัดจำหน่ายในนามหมู่บ้านเพื่อเพิ่มกำลังการต่อรองทางการค้า นอกจากนี้ทางสถาบันการศึกษายังได้มีการประสานนักวิชาการ เพื่อทดลองเพาะพันธุ์เห็ด พืชสมุนไพร พัฒนางค์ความรู้ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน (5) ด้านจิตสาธารณะ หมู่บ้านสามขา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันเป็นอย่างดี ทั้งการงานส่วนตัว เป็นบทบาทที่ทุกคนควรช่วยเหลือกันตามสมควร ถือเป็นวิถีประจำ ในด้านงานส่วนรวมนั้นทุกคนในหมู่บ้านมีหน้าที่ๆ จะต้องร่วมมือกันทำงานของหมู่บ้าน คือ การร่วมกันซ่อมแซมฝายกันน้ำ ทำแนวไฟป่า รักษาทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านที่ต้องบำรุงรักษาตลอดทุกปี ซึ่งอาจจะช่วยเหลือทางตรง คือ เป็นผู้ร่วมแรงงาน หรือทางอ้อมด้วยการร่วมสมทบทุนปัจจัยวัสดุอุปกรณ์เข้ากองทุนอนุรักษ์ป่าตามแต่สะดวก

สรุปผลการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 ฝั่งแสดงแนวการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากวัตถุประสงค์และผลการศึกษาค้นคว้าพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการเชิงพุทธของหมู่บ้านสามขา อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ซึ่งยังมีประเด็นที่น่าสนใจ เช่น

1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาต้นกล้าหมู่บ้านสามขาที่มีวิธีการสอนแบบการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) ภายใต้อำนาจ 5 หัวข้อประกอบด้วย หัวข. สามขา. เหตุ. ป่า. นาข้าว โดยมีชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ประชาชนชาวบ้านได้มีส่วนร่วมช่วยในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและความสํานึกถึงถิ่นให้แก่เด็กเยาวชนในหมู่บ้าน

References

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). **งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีดี พนมยงค์. (2552). **แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุภาพใจ.
- พระครูสิริสุตานุยุต (สมาน จันทโร). (2556). “ศึกษาพัฒนาการมงคลสูตรในพระพุทธศาสนา” (สารนิพนธ์ปริญญาคุษฎิบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ป.ธ.9). (2542). **มงคล 38 ประการ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561**. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.